

Velkommen til Festningsløypa på Oddane fort

Opplev Oddane fort med festningsløypa. Med denne guiden får du innblikk i fortets historie og de viktigste forsvarsverkene.

Turen tar ca 1,5 time med vanlig gange. God tur!

1 SKILDERHUSET

Skilderhuset kommer opprinnelig fra Bolærne fort. Det er sannsynlig bygget av tyskerne under krigen med det typiske panelmønsteret og fargene. Etter krigen ble skilderhuset flyttet til Håøya i Tønsbergsfjorden, og deretter til Oddane i 1996.

2 VÅNINGSHUSET TIL FAMILIEN ODDANE

Bygget av faren til nåværende eier i 1930. Den ble spart av tyskerne som brukte den som forlegning og lager. Øvrige gårdsbygninger ble sprengt bort, og steingjerder brukt til forblending av bunkere. Familien Oddane fikk en uke på seg til å flytte da tyskerne okkuperte gården. Grunneieren fikk våningshuset tilbake fra Forsvaret i 1968 og en fornyet kontrakt som oppsynsman. I 1972 overtok Halvard Oddane stillingen etter sin far.

3 KJØKKEN OG SPISESAL

Bygget i 1941-42 som messebygning, en bygningstype som ble kalt «Casino» av tyskerne, siden den også ble brukt til fritidsaktiviteter og sosiale samlinger. Senere brukt av både Kystartilleriet og Sjøheimevernet til 1. juli 2005. Bygningen har en stor spisesal for mannskaper og et mindre spiserom for befal. I tillegg er det kjøkken, toaletter, verksted, lagerrom, kontor. Deler av kjellerveggen er avrundet og har et stort skyteskår til overvåking av fortets hovedport. Eksteriøret og interiørene er opprinnelige, bortsett fra mindre endringer i etterkrigstiden.

4 FRITZ ALLÉ

Strekning fra Kjøkken- og spisesalen opp til Kommandantboligen er i de senere år blitt kalt «Fritz Allé», etter en tysk soldat som sies å «gå igjen» her.

5 KOMMANDANTBOLIG

Bygget i 1941 som bolig for den tyske kommandanten Altman Beech. Etter krigen overtatt av det norske kystartilleriet og brukt som befalsforlegning. Sjøheimevernets områdesjef hadde kontor her. Bygningen representerer nøkternt tysk typebyggeri med solide og standardiserte materialer. Nyere elementer som koreapanel i peisestuen og eternittplater utvendig er med på å fortelle etterkrigshistorien.

6 RADAR OG SAMBANDSBUNKER

Bygget 1940-45, inneholder radiatorom, telefonsentralen samt to forlegningsrom. Hit kom meldinger fra nærforsvarsstillingene og observasjonsposter plassert på fortets område, før de ble videresendt til kommandoplassen. Fra 1958 fungerte bunkeren som kommandoplass. Bunkeren var i bruk av Sjøheimevernet frem til 2005.

7 KOMMANDOPLASS / KANON 4

Kommandoplassen er bygget på standplassen til en 10,5cm feltkanon som var i bruk under krigen. Kanonen ble fjernet i 1958 og dens dreiepunkt brukt som feste av den nye plott, dvs. kart med inntegnede skips- eller flyposisjoner. Alt inventaret står som da fortet ble nedlagt i 2005.

8 STANDPLASS FOR 40MM BOFORS KANON

Standplassen ble oppført i 1961 til en 40mm Bofors kanon L/60, plassert på en tidligere tyskbygget kanonstandplass. Luftvern ble tatt i bruk på alle flankefortene i Oslofjorden etter moderniseringen i 1961. Oddane fort fikk 2 stk, pluss en til som var mobil. Kanonene ble tatt ut av bruk i 1992, og ble ikke erstattet.

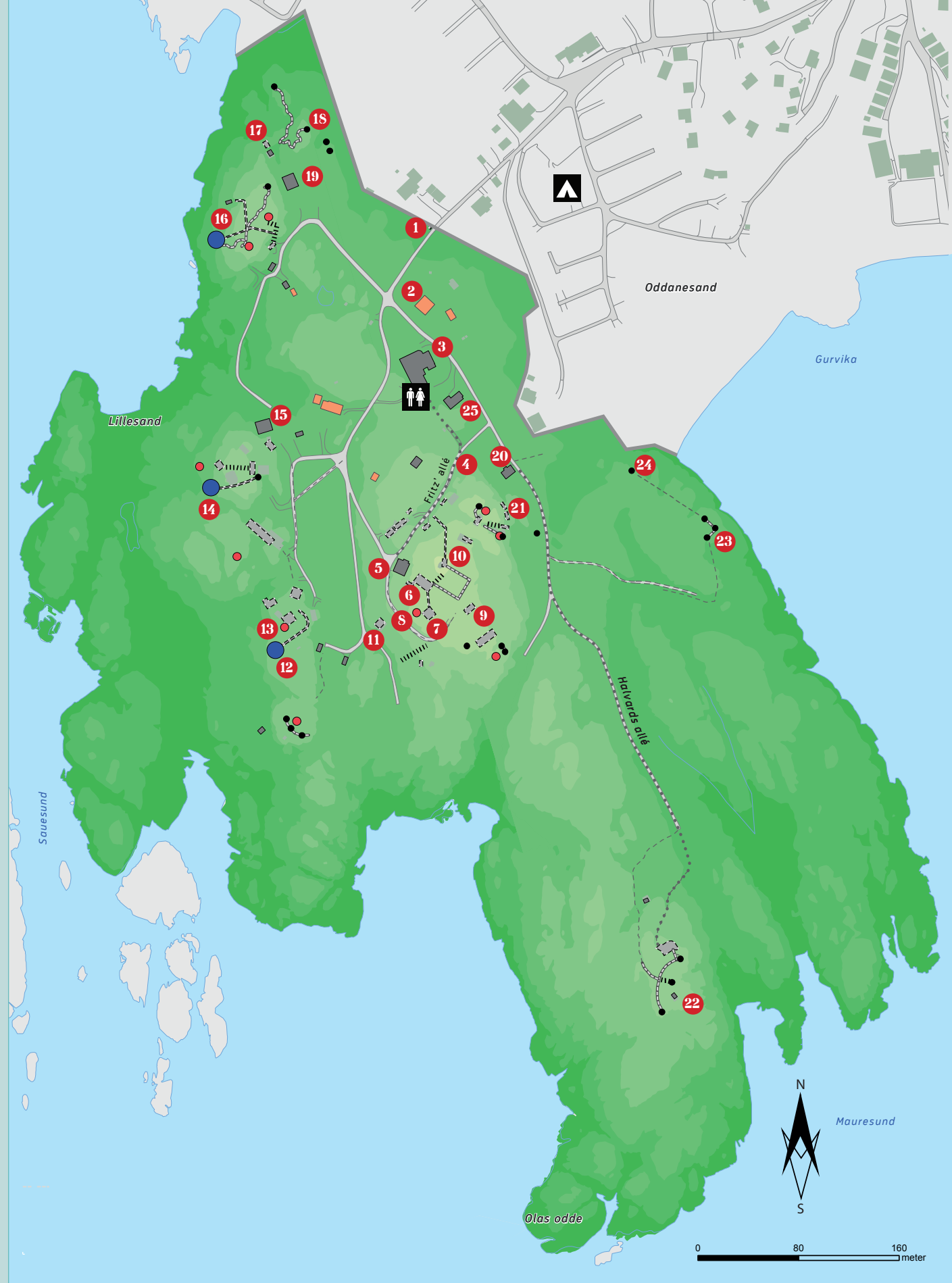
9 FORLEGNINGSBUNKER

Bygget 1940-45 som ammunisjonsbunker, senere brukt som forlegning. Eksempel på den tyske «Regelbau» dvs. typetegninger som for bunkere, kase-matter og andre stillinger. Konstruksjon i armert betong med 30cm tykke vegger og buet tak.

10 KOMMANDOPLASS

Det er to innganger til kommandoplassen, én fra «Fritz Allé» gjennom en lang overdekket trapp, og én fra nordvest rett nedenfor toppen av selve bunkeren. Dette er høyeste punkt på fortet, avstand til Jomfruland er 18.000 meter og til Svenner fyr 17.000 meter. Bunkeren består av to rom som inneholder de viktigste operative funksjoner: kommandosentralen med ildledning, samband, radio og målestasjon.

Tegnforklaring	
Skyts	
●	Maskingeværstilling
●	Luftvernstilling
●	Kanon 10,5 cm
Terrengemønstre	
---	Sti
	Trapp
----	Løpegrav
Inventar	
■	Bygg over bakken
■	Bunker
■	Bygg eid av fam. Oddane

Overtagelsen av fortet 12.5.1945

Kanon 1

11 FLYTTBARE GARASJER

Fire kaldgarasjer bygget ca. 1960 med metallplater («bølgeblekk») på vegger og tak. Denne typen flyttbar garasje ble produsert i Larvik og representerer en type ferdigbygg mye brukt både sivilt og militært. Sjøheimvernet brukte dem til lager for kasser med håndammunisjon, affutasjer til Coltmitraljøse, sjømaterieell som svømmevester samt kamuflasjematerieell.

12 KANON 3 I PADDESKJOLD

Denne kanonen – en tysk 10,5cm C/32, er større og mer moderne enn de to øvrige på fortet: Den er hurtigskyttende, har avtrekk for gass og hurtiglager, men samme kaliber. Den ble satt inn i 1958 og beskyttet med en såkalt paddeskjold som består av skum og glassfiber og er malt med kamuflasjefarger. Den er så godt tilpasset omgivelsene at under øvelsen '68 Blue Fox klarte ikke jagerflyene å finne den!

13 OERLIKON LUFTVERNSTILLING

Stilling til 20mm Oerlikon luftvernkanon. Den ble etablert i 1961 sammen med ytterlige 7 stk. og mye brukt av Kystartilleriet til øving frem til 1981 da alle luftvernkanoner ble tatt ut av bruk og fjernet. Værskydd står fortsatt på plass.

14 KANON 2

Kanon 2 ble sist avfyrt i 1991 og hadde en rekkevidde på 15.000 meter. Kanonen er en franskprodusert 10,5 cm C732 fra 1958. Selve standplassen ble bygget i 1941. Kasematten er fra 1944, bygget etter Hitlers direktiv etter Regelbau nr. 671.

15 SYKESTUE

Først bygget i 1941, men brant ned nyttårsaften 1941-42 da det ble fyrt for mye i ivenene. Gjenreist identisk i 1942. Bygget som sykestue med legekantor og sengeposter. Moderne utstyrt for sin tid med badekar, flislagt gulv, og vannklosett. Sjøheimvernet brukte bygningen til kontor og forlegning frem til 1997.

16 KANON 1

Bygget i 1941 til en fransk 10,5cm feltkanon. I 1944, etter direktiv fra Hitler, ble kanonen dekket med en kasematt bygget etter tyske standard tegninger Regelbau nr. 671. I 1958 ble kanonen erstattet med en tyskprodusert 10,5cm C/32.

17 BOMBEKASTERSTILLING

Bygget i 1941 bak fjellskrenten og godt dekket mot fiendtlig ild. Stillingen er 8-kantet med en sentral søyle hvor selve bombekasteren var festet, og kunne skyte gjennom åpningen i taket. På veggene hadde tyskerne risset i betongen et «kart» over bombekasterens virkeområde med peiling og avstand til de forskjellige mål utenfor fortets område. Bombekasteren var av type 5cm M1936.

18 MITRALJØSESTILLING

Bygget i 1941 til overvåking av fortets ytterkant mot nord. Nærforsvarsstillinger som denne er spredt rundt på fortet, og utgjør en viktig del av det tyske fortifikatoriske system.

19 DEPOTBRARKE

Bygget i 1941 – 1942. Fra 1957 brukt som depot for lagring av mobiliseringsmaterieell for Kystartilleriet. Senere brukt som snekkerverksted, lager, kontor og undervisning av Heimevernet og Sjøheimvernet.

20 FORLEGNINGSBRARKE

Bygget i 1941 som forlegning, også kalt «Løytnantsbrakken». Både Kystartilleriet og Sjøheimvernet har brukt brakken som forlegning i etterkrigstiden. Opprinnelig var bygningen okergul med røde vindusgerikter. På øst- og sørsiden av bygningen er det spor etter løytnantens grønnsakshage. Nåværende interiør med køyesenger er fra etterkrigstiden.

21 FORLEGNINGSBUNKER

Bygget av okkupasjonsmakten. Dette området lå mer beskyttet mot fiendtlig angrep, derfor er konstruksjonen noe enklere enn de øvrige bunkere på fortet. Takkonstruksjonen består av bærende tømmer med trapesformede stålplater med støpt betong og løse stein oppå.

22 LYSKASTER

Ytterst på fortets område mot sør er det en lyskaster, to maskingeværstillinger (MG) med løpegraver og en forlegningsbunker, alle bygget av tyskerne. Lyskasterens formål er overvåking og siktehjelp i mørket, MG-stillingene til beskyttelse og bunkeren til forlegning. Huset til lyskasteren er fra 1950-tallet. Selve lyskasteren er fra 1936, den kan dreies 360 grader og vippes, rekkevidden er ca 20.000 m. Den er en av de få gjenværende slike i Norge.

23 STANDPLASSER FOR MASKINGEVÆR

Tre standplasser for maskingevær med en vinkelløpegrav som forbindelse. Plassert på østkanten av fortet til overvåking av sjøsiden. Betongtrappen ned til stranda ble bygget av Halvard Oddane sin bestefar i 1925. Trappen fører til en brygge som under krigen ble brukt til fiske. Grunnmuren til en fiskebu er bevart.

24 KUSY

KuSy står for Kuppel Sylindrisk. Dette er et dekningsrom oppført på slutten av 1950-tallet. Stillingen ble bygget for å styrke nærforsvaret, og er plassert strategisk i bakkant av stranden for å sikre den nordøstlige delen av fortet. Det finnes to stykker av denne typen på området. Da de ble oppført ble de ansett som atombombesikre.

25 FORLEGNINGSBRARKE

Bygget i 1941 som kontor. I etterkrigstiden ble det brukt som forlegning, og senere ombygget innvendig til lager for bekledning og utstyr. I 1970 ble bygningen kledd utvendig med plastpanel, men det er fortsatt mye av det opprinnelige i behold.

Historie

I mars 1941 beordret Hitler oppføring av 160 kystfort i Norge i tillegg til de fortene som var påbegynt året før. Etableringen av Oddane fort ble iverksatt allerede i april 1941.

Fortet ble del av den såkalte Neuen Westwall – en sammenhengende forsvarslinje langs den norske kysten. Denne linjen ble ytterligere forsterket og utvidet fra mars 1942 og kom til å omfatte hele Atlanterhavskysten fra Biskaiabukta til Kirkenes. Oddane fort ble en del av dette forsvarssystemet kjent som Atlantikwall. Fortet utgjorde den ytre sperringen av Oslofjorden sammen med 6 andre flankefort, og var med å dekke innløpene til Skien, Porsgrunn og Larvik.

Etter kapitulasjonen i 1945 ble fortet overtatt av det norske Kystartilleriet og løpende modernisert frem til nedleggelsen i 1992-93. I hele perioden etter 2.verdenskrig var Oddane et mobiliseringsfort uten fast bemanning, men fra 1959 ble alle øvelsene til Sjøheimvernet SHV-132 gjennomført på fortet.

Fortet var godt forsynt med ammunisjon og utrustning, og det kunne i løpet av kort tid bli en godt fungerende stridsenhet. Den siste skarpkytingen skjedde i 1991. Sjøheimvernets styrke var på ca. 80 mann til de forlot fortet endelig i 2005. Under den kalde krigen ble fortet modernisert i flere omganger med nytt skyts, teknisk utstyr og materieell.

Fortet forteller også historien til familien Oddane, som ble drevet bort fra eiendommen under krigen og som fortsatt er grunneier. Halvard Oddane er fjerde generasjon eier av gården Oddane. Gården ble kjøpt i 1858 for 1300 spesidaler.

Nytt liv på historisk grunn

Oddane fort ble fredet i 2015, og er et av de få kystfort som er bevart i sin helhet med både bygninger og opprinnelige stillinger i behold. Kommandoplass, ammunisjonsbunkere, luftvernstillinger og forlegninger er bevart. Fortet gir et samlet inntrykk av bruken fra 2.verdenskrig og under den kalde krigen, og formidler godt datidens militærstrategi, våpenteknologi og militærarkitektur. Fortet har unike forekomster når det gjelder biologisk mangfold.

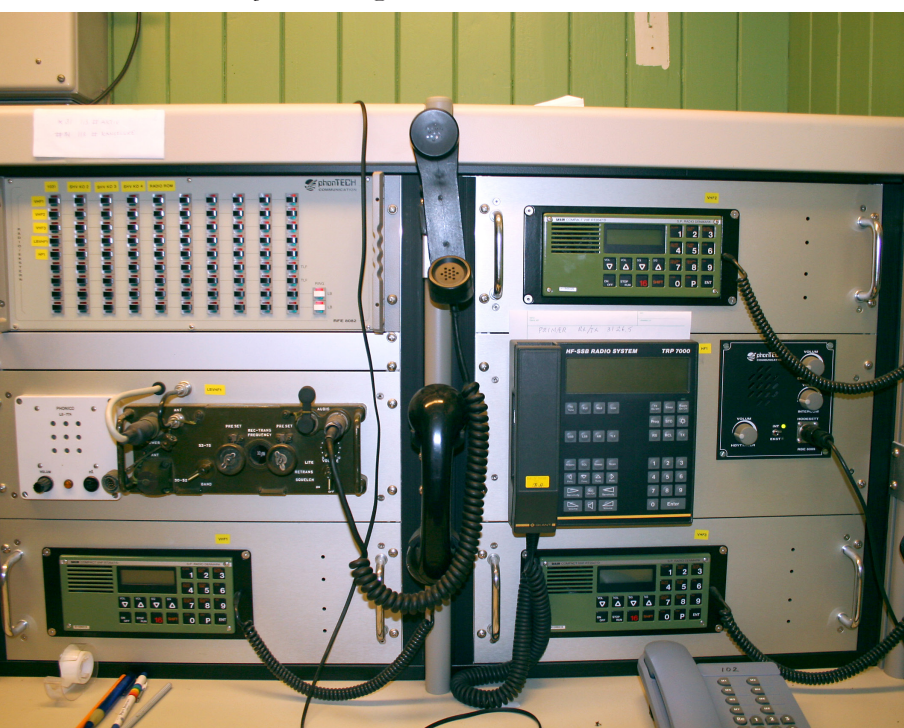
Oddane fort er i utgangspunktet stengt for publikum, men guidede turer kan bestilles via nettsiden www.forsvarsbygg.no/festningene

Takk for at du hjelper oss å bevare Oddane fort

Oddane fort er et viktig kulturminne, og skal tas godt vare på for kommende generasjoner. I tillegg til forsvarsverkene og bygningene finnes botaniske, zoologiske og geologiske forekomster som er enestående siden området har vært avstengt over lang tid. Derfor er det viktig at du som oppholder deg her har respekt for bygningene og området.

Opplevelsen av å være på et unikt sted kan fort ødelegges av forsøpling og utilsiktet skadeverk.

Radio/samband fra etterkrigstiden

Forsvarsbygg nasjonale festningsverk

Forsvarsbygg nasjonale festningsverk har fått i oppgave å forvalte de femten festningene. Vår visjon er å skape nytt liv på historisk grunn. Festningene skal ivaretas som nasjonale kulturminner og det skal tilrettelegges for eksisterende og ny bruk.

Forsvarsbygg nasjonale festningsverk skal bringe festningene inn i en ny tid, og bevare deres egenart og historie gjennom å utvikle dem til attraktive arenaer i samarbeid med andre aktører.

Les mer på www.forsvarsbygg.no/festningene

